

Tom 29/2019, ss. 87–96
ISSN 1644-888X
e-ISSN 2449-7975
DOI: 10.19251/ne/2019.29(5)
www.ne.pwsplock.pl

Томаш Пілавка

Вроцлавський природничий університет

Віталій Рибчак

Уманський національний університет садівництва (Україна)

Петро Курмаєв

Уманський державний педагогічний університет (Україна)

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОКРЕМИХ ПОКАЗНИКІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ

**COMPARATIVE ANALYSIS OF INDIVIDUAL INDICATORS OF THE
BUSINESS ENVIRONMENT OF POLAND AND UKRAINE**

Анотація

Стаття присвячена аналізу основних показників, які характеризують підприємницьке середовище Польщі та України. Авторами вказується на роль підприємницького середовища в процесі залучення інвестиційних, трудових та інтелектуальних ресурсів. Детально вивчено існуючі наукові підходи до розуміння сутності підприємницького середовища. Аналіз рівня сприятливості підприємницького середовища виконано на основі даних

Summary

The article is devoted to the analysis of the main indicators characterizing the business environment of Poland and Ukraine. The authors point to the role of the entrepreneurial environment in the process of attracting investment, labor and intellectual resources. Existing scientific approaches to understanding the essence of the business environment are studied in detail. An analysis of the level of entrepreneurial environment was performed based on Doing business, Corrup-

рейтингів Doing business, Corruption Perceptions Index. Крім того, при формуванні висновків використовувалася інформація щодо залучених інвестицій та рівня тіньової економіки. Дослідження засвідчило низький рівень сприятливості підприємницького середовища в Україні, порівняно із Польщею.

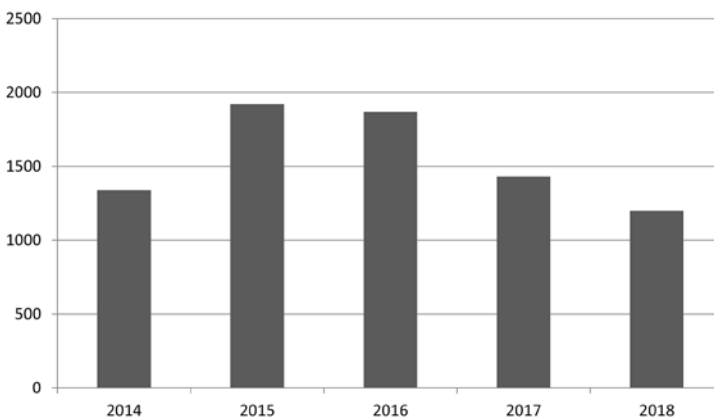
Ключові слова: підприємницьке середовище, корупція, бізнес, рейтинг

tion Perceptions Index. In addition, when making conclusions, information about the attracted investments and the level of the shadow economy was used. The research has shown a low level of favorable business environment in Ukraine comparing to Poland.

Keywords: business environment, corruption, business, rating

ВСТУП

Глобалізація світової економіки посилює конкурентну боротьбу за усі види ресурсів. Так, наприклад, згідно із доповіддю ООН [The *World Investment Report, 2018*], загальносвітові обсяги прямих іноземних інвестицій скоротилися на 19% до 1,2 трлн дол. США (рис.1). Обсяг інвестицій в країни Європи в 2018 році знизився, фактично, удвічі, порівняно із 2017 роком, склавши менше 200 млрд дол. США [The *World Investment Report, 2018, s. 9*]. Для європейських країн, зазначений обсяг є мінімальним з 1990-х років, він є нижчим, навіть, рівня світової фінансової кризи 2007-2008 років. Вищеприписане зниження відображає, в першу чергу, невизначеність геополітичної ситуації, у першу чергу, пов'язану із Brexit, а також низький рівень глобальної інвестиційної активності.

Рис.1. Динаміка обсягу глобальних інвестицій, млрд дол. США

Джерело: [The *World Investment Report, 2015, 2016, 2018*]

Аналогічна ситуація й щодо руху трудових й інших ресурсів. Зокрема, високотехнологічні стартапи сконцентровані, переважно, у економічно розвинених країнах світу.

Вищезазначене зумовлює необхідність формування сприятливого підприємницького середовища. У результаті створення відповідних умов можливим є: активізація підприємницької діяльності, розвиток новітніх інноваційних технологій, створення нових робочих місць й, за рахунок цього, зниження рівня соціальної напруги у суспільстві тощо.

1. ТЕОРІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Теорія підприємницького середовища та його вплив на динаміку макроекономічних показників окремих країн висвітлюється у наукових працях сучасних вчених.

У статті [Fabuš, 2017] представлено результати аналізу бізнес середовища Чеської та Словацької республік й інших країн. Емпіричною базою дослідження виступили статистичні та інформаційні дані міжнародних організацій, які займаються вивченням окремих складових бізнес середовища на глобальному рівні. Автором обгрунтовується тезис щодо суттєвого впливу бізнес середовища як на діяльність окремих суб'єктів господарювання, так й країн в цілому. Крім того, дослідником сформульовано ряд інших узагальнень.

Наукова праця за редакцією доктора Р. Хіларі [Hillary, 2000] присвячена комплексному дослідженню впливу підприємницьких структур на оточуюче середовище. Обгрутовуючи важливу роль екологічної складової серед інших елементів бізнес середовища, автори детально описують основні напрями взаємовпливу. Так, зокрема, увага приділяється проблематиці впровадження екологічного менеджменту та системи ISO 14001, розробки екологічних інновацій на їх вплив на ефективність діяльності підприємницьких структур.

Вплив окремих характеристик підприємницького середовища на ефективність реалізації різних типів інноваційних стратегій та на діяльність підприємницьких структур в цілому досліджується у [Prajogo, 2016]. Результати дослідження, проведеного на основі аналізу даних 207 суб'єктів господарювання, засвідчили, що динамічне середовище посилює вплив інновацій на ефективність діяльності.

Проблематика глобального підприємницького середовища розкривається у фундаментальній праці [Hamilton, Webster, 2012]. Автори аналізують економічну, політичну, правову, фінансову, технологічну, соціокультурну та екологічну складові підприємницького середовища. Не залишилися поза увагою авторів, фактори, які впливають на діяльність підприємницьких структур.

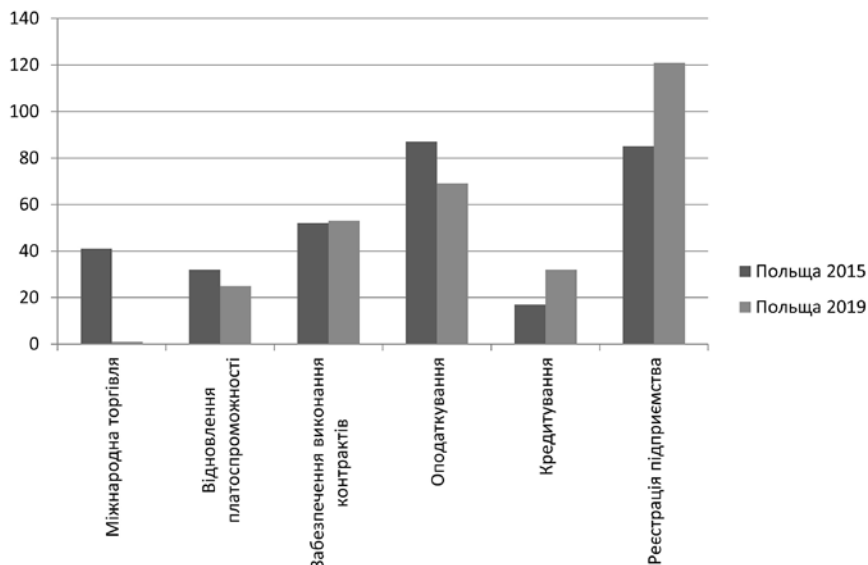
Достатньо цікаві наукові результати висвітлені у науковій праці [Павліщій, 2017]. Дослідник обґрунтовує положення, що діяльність суб'єктів підприємництва, динамізм їх розвитку суттєво залежать від характеристик підприємницького середовища на національному рівні. Аналіз, проведений автором, дав змогу виокремити три підходи до визначення сутності підприємницького середовища: факторний, ситуативний та комбінований. Узагальнюючи теоретичний доробок інших авторів, дослідник пропонує розглядати підприємницьке середовище як сукупність загальноекономічних, політичних, фінансових, нормативно-правових та регуляторних передумов, які визначають можливість та доцільність реалізації підприємницьких ідей на чітко локалізованій території протягом певного періоду часу [Павліщій, 2017, s. 65].

2. ПОРІВНЯННЯ РЕЙТИНГОВИХ ПОЗИЦІЙ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ ЩОДО РІВНЯ СПРИЯТЛИВОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Сучасна економічна наука сформувала декілька основних підходів до визначення ступеня сприятливості підприємницького середовища. Одним із достатньо поширених є розрахунок рейтингових показників країн на основі дослідження сукупності індикаторів. Прикладом реалізації даного підходу є рейтинг Doing business.

Позиціонування країн відбувається на основі узагальненої оцінки за 10 групами показників [www1]. Узагальнюючі показники, розраховані за єдиною методологією дозволяють здійснювати міждержавні порівняння.

Аналіз рейтингу та його складових упродовж 2015-2019 років для Польщі та України дозволяє зробити наступні висновки. Загальне рейтингове місце Польщі погіршилося на одну позицію, України – покращилося на 25.

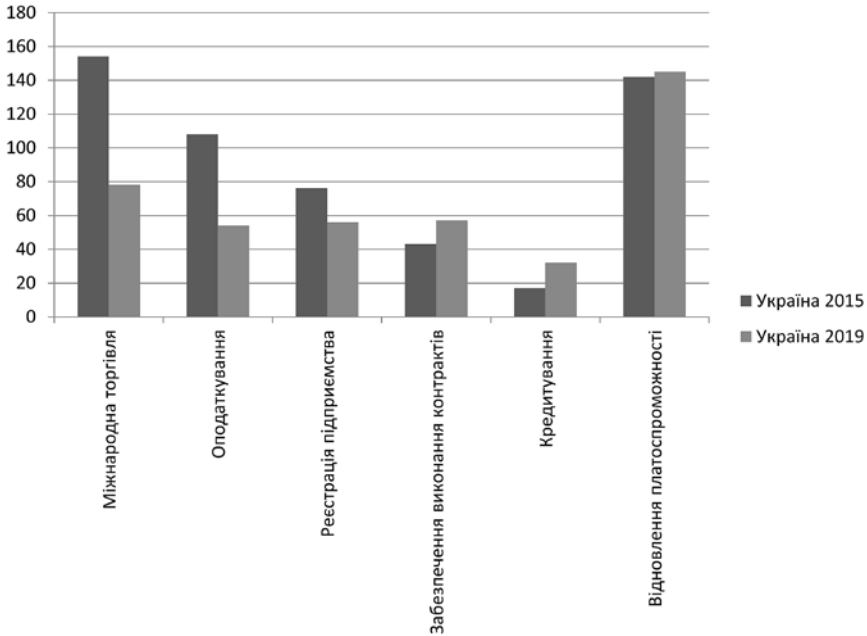
Рис. 2. Рейтинг Польщі за окремими позиціями

Джерело: [www2]

Порівняно із 2015 роком, у Польщі суттєво покращилися показники, пов'язані із торгівлею, зокрема вартість супроводу експортно-імпортних операцій та організація процедур банкрутства (рис.2). Натомість, значно погіршилися показники, які характеризують започаткування бізнесу, зокрема зріс термін, необхідний для започаткування бізнесу. Також, погіршилася ситуація щодо захисту інвесторів, доступу до кредитних ресурсів. Податкова система Польщі характеризується поступовим зменшенням ставок окремих податків, наприклад, корпоративного податку для певних категорій платників. У той же час, частка податків у ВВП становила 35,1%, що на 0,6% більше, ніж у 2016 році [www3].

Позиція України впродовж 2015-2019 років покращилася. Так, суттєвого позитиву досягнуто у процесах, пов'язаних із започаткуванням бізнесу, сплати податків, торгівельними операціями (рис.3).

Протягом зазначеного періоду в Україні суттєво знизилася ставка податків та зборів у соціальні фонди – з середньої 36,7% до 22%. Також, єдиний соціальний внесок для підприємств, установ і організацій, **фізичних осіб-підприємців**, у тому числі тих, які обрали спрощену систему оподаткування, в яких працюють особи з інвалідністю, встановлюється з 2019 року у розмірі 8,41%, порівняно із 22% у попередні роки [www4].

Рис. 3. Рейтинг України за окремими позиціями

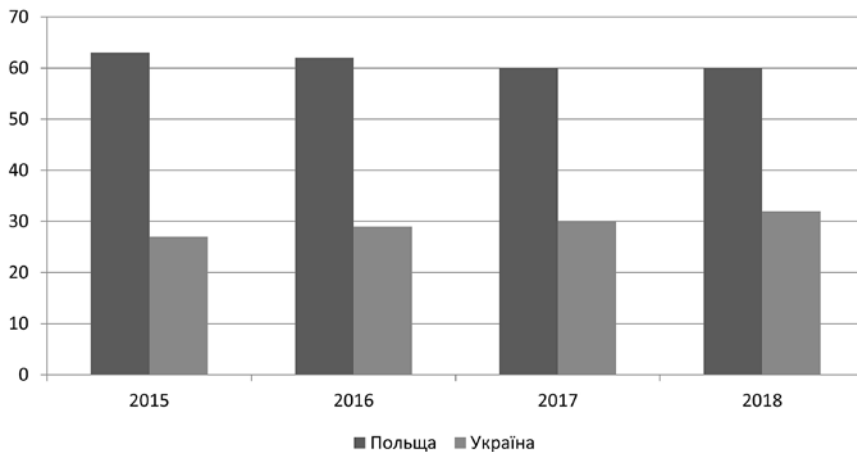
Джерело: [www2]

Разом із тим, погіршилася ситуація із реєстрацією прав власності, доступом до кредитних ресурсів, виконанням контрактів.

На нашу думку, необхідно сконцентрувати увагу на погіршенні ситуації щодо реєстрації прав власності. У цілому, для України це є значною проблемою упродовж останніх 10 років. Значного поширення набули процеси рейдерства – протизаконне оволодіння майном у результаті підробки правових документів та неправомірних вироків судів. Так, наприклад, лише у аграрній сфері з 2014 року відбулося понад 1700 випадків незаконного оволодіння майном.

Зазначені проблеми суттєво пов'язані із рівнем корупції в країні. Так, якщо Польща має значні досягнення у боротьбі з корупцією, то Україна, на жаль, залишається достатньо корумпованою країною.

Свідченням вищезазначеного є позиції Польщі та України у рейтингу сприйняття корупції (рис.4).

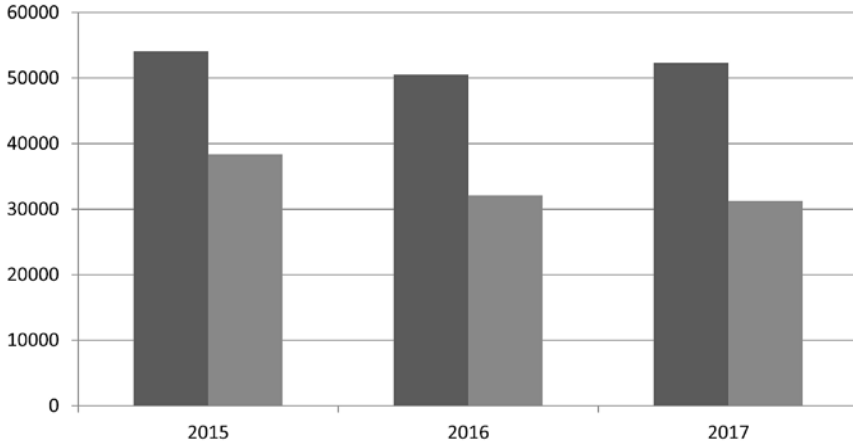
Рис. 4. Динаміка рейтингових позицій Польщі та України у Corruption Perceptions Index

Джерело: [www6]

Упродовж 2015-2018 років позиція України покращилася всього на п'ять пунктів. Відсутність ефективних заходів протидії корупції негативно впливає на підприємницьке середовище в Україні, стимулює існування тіньової сфери економіки.

У 2018 році тіньовий сектор економіки України становив 32% [Тенденції тіньової економіки, 2018, с. 1]. Зокрема, чотири види економічної діяльності (ВЕД) показали збільшення рівня тіньової економіки, отримане в умовах зростання обсягів збитків підприємств цих ВЕД (у тому числі через недостатньо задовільну роботу підприємств з кредиторами та недобросовісне виконання підприємствами зобов'язань за договорами, що своїми наслідками мало зокрема виконання вимоги щодо створення резерву сумнівних боргів та сплату штрафних санкцій). Як наслідок, рівень тіньової економіки у ВЕД «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» збільшився на 8 в.п. порівняно з відповідним періодом 2017 року; у переробній промисловості – на 2 в.п. відповідно. Збільшення рівня тіньової економіки у ВЕД «Операції з нерухомим майном» склало 6 в.п. (порівняно з рівнем 9 місяців 2017 року), у ВЕД «Фінансова та страхова діяльність» –5 в.п.. Рівень тіньової економіки в оптовій та роздрібній торгівлі, а також у ВЕД «Сільське, лісове та рибне господарство» порівняно з 9 місяцями 2017 року не змінився [Тенденції тіньової економіки, 2018, с. 5].

Вищезазначені показники є одними із найвищих серед країн Центральної та Східної Європи.

Рис. 5. Динаміка обсягу іноземних інвестицій у економіку Польщі та України

Джерело: [www5; www7]

Несприятливе підприємницьке середовище зумовлює зниження обсягу залучених іноземних інвестицій. Так, якщо динаміка іноземних інвестицій в Польщу у 2017 році продемонструвала позитивне значення, то в Україні спостерігалася негативна динаміка (рис.5).

Значний обсяг іноземних інвестицій в Україні є капіталом, який попередньо був виведений з країни. Потім через офшори він повернувся в Україну під видом інвестицій. Достатньо часто такий капітал має нелегальне, кримінальне походження.

Підтвердженням цього є географічна структура іноземних інвестицій в Україну. Так, понад 35% інвестицій залучені з Кіпру, Британських Віргінських островів, Швейцарії.

ВИСНОВКИ

Підприємницьке середовище є важливим елементом світової системи бізнесу. Ступінь сприятливості підприємницького середовища безпосередньо впливає на підприємницьку активність й опосередковано на рівень життя населення. Проведене дослідження засвідчило низький ступінь

сприятливості підприємницького середовища в Україні. У Польщі підприємницьке середовище є більш сприятливим, що, у сукупності, відображає більш високий рівень економічного розвитку країни.

ЛІТЕРАТУРА

Fabuš Michal. 2017. „Current development of business environment in Slovakia and Czech Republic”. *Entrepreneurship and Sustainability Issues* 5(1): 127-137

Hamilton Leslie, Webster Philip. 2012. *The International Business Environment*. Oxford: Oxford University Press

Hillary Ruth. 2000. *Small and medium-sized enterprises and the environment: business imperatives*. Sheffield: Greenleaf Publishing Ltd.

Павліщій Даріуш Олесь. 2017. „Аналіз сутності наукової категорії «підприємницьке середовище»”. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління* №4(09): 63-66.

Prajogo Daniel. 2016. „The strategic fit between innovation strategies and business environment in delivering business performance”. *International Journal of Production Economics* Volume 171 Part 2: 241-249

The World Investment Report. 2015. New York: United Nations Publications

The World Investment Report. 2016. New York: United Nations Publications

The World Investment Report. 2018. New York: United Nations Publications

Тенденції тіньової економіки. 2018. Київ: Міністерство економічного розвитку та торгівлі України

[www1] Doing Business <http://www.doingbusiness.org/en/methodology> (dostęp 15.04.2019)

[www2] Doing Business <http://www.doingbusiness.org/en/rankings> (dostęp 15.04.2019)

[www3] Eurostat: Relacja podatków do PKB w Polsce: 35,1%, średnia UE: 40,2% w ub.r.

<http://wyborcza.biz/Giedy/1,132329,24225198,eurostat-relacja-podatkow-do-pkb-w-polsce-35-1-srednia-ue.html> (dostęp 15.04.2019)

[www4] Ставки ЄСВ у 2018 р. для осіб з інвалідністю <http://www.visnuk.com.ua/uk/info/100006627-stavki-yesv-u-2018-r-dlya-osib-z-invalidnistyu> (dostęp 15.04.2019)

[www5] Polska przyciąga mniej zagranicznych inwestycji <https://www.rp.pl/Gospodarka/304259860-Polska-przyciaga-mniej-zagranicznych-inwestycji.html> (dostęp 27.04.2019)

[www6] Transparency International <https://www.transparency.org/cpi2018> (dostęp 15.04.2019)

[www7] Прямі інвестиції (акціонерний капітал та боргові інструменти) в економіці України/з України <http://www.ukrstat.gov.ua/> (dostęp 27.04.2019)